

CNN TÜRK
(08.08.2006)

DİDEM TÜMER : Ankara'dan merhaba. Bugün, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'ndeyiz. Konuğumuz önemli bir isim, Merkez Bankası'nın eski Başkanı, hali hazırda da Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı İstikrar Enstitüsü Direktörü Sayın Süreyya Serdengeçti. Efendim, çok teşekkür ediyoruz bizi burada ağırladığınız için öncelikle.

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Ben teşekkür ederim, hoş geldiniz diyorum.

DİDEM TÜMER : Sağolun. Süreyya Bey'le birçok konuyu konuşacağız. Geçen haftaya damgasını vuran Merkez Bankası'nın taşınma hikayesini de konuşacağız. Ama ben öncelikle, sizin yeni görevinizi konuşmak istiyorum. İstikrar Enstitüsü ne yapıyor Süreyya Bey?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Şimdi efendim, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nin binasında sizinle biraraya gelmiş bulunuyoruz. İstikrar Enstitümüz de yine bu Üniversite'yle çok yakın ilişkisi olan TEPAV bünyesinde kuruldu, oradaki üç Enstitü'den bir tanesi.

İstikrar Enstitüsü ne yapmayı amaçlıyor ? Biliyorsunuz son beş yılda, 30 yıllık istikrarsızlık döneminden sonra, Türkiye'de ekonomik istikrarın sağlanmasında büyük mesafeler alındı. Yine bu son beş yılda, Merkez Bankası'nda, ekonomik istikrar kavramının yerleşmesine, sürdürülebilir büyüme kavramının anlaşılmasına epey gayret gösterdik. Ben Banka'dan ayrıldıktan sonra da ekonomik istikrarda alınan mesafeye rağmen daha yapılacak çok şey olduğunu düşündüğüm için, hükümetlerin, Merkez Bankası'nın ekonomi politikalarına destek vermek amacıyla çalışmalar yapmayı düşünüyordum. TOBB bünyesinde de bu imkanı bulduğumu düşünüyorum, çünkü bu fikri derhal benimsediler, İstikrar Enstitüsü'nü burada kurmamız mümkün oldu. Dolayısıyla biz İstikrar Enstitüsü bünyesinde ekonomik istikrarın ülkede kalıcı bir şekilde yerleşmesi için çalışmalar yapmaya devam edeceğiz. Burada ne tür çalışmalar amaçlanıyor? Bu çalışmaları iki halka halinde alabiliriz.

Birinci halkada, makro ekonomik izleme var. Mali izleme zaten TEPAV bünyesinde yapılıyordu, şimdi İstikrar Enstitüsü'ne geçti. Biliyorsunuz oldukça yankı yapan çalışmalar var, yine mali saydamlık çalışmaları, kıymetli arkadaşlarımızın yaptığı çalışmalar, bunlar devam edecek. Bunların yanı sıra, büyüme ve istihdamın iyi izlenmesi, özellikle TOBB camiası tarafından, yine parasal gelişmelerin iyi izlenmesi ve finansal istikrarın, fiyat istikrarının

kardeşi sayabileceğimiz finansal istikrarın iyi izlenmesi için de yine birtakım çalışmalar yapılacaktır.

İkinci halkada ise, ekonomik istikrarı özellikle doğrudan ilgilendiren bazı konularda projeler, raporlar hazırlanması söz konusu olacak. Sadece bir örnek olarak veriyorum, ben buna Merkez Bankası'ndayken başlamıştım, örneğin ülkedeki yabancı para kullanımı ya da dolarizasyon oldukça önemli bir sorun. Bunun tüm yönleriyle tartışılması gerekiyor. Merkez Bankası zaten birtakım çalışmalar yapıyor biliyorsunuz, bu çalışmalara katkıda bulunacak ek çalışmaları burada da yapabiliriz diye düşünüyorum. Diğer bir tanesi, türev piyasalarının geliştirilmesi. Türkiye'de bu piyasaların şimdiye kadar neden istediğimiz gibi gelişmediği konusu önemli. Bunun gibi birçok konu sayılabilir ekonomiyi ilgilendiren, bu çalışmaların hepsi yapılacaktır.

DİDEM TÜMER : Peki neden TEPAV'ın bünyesinde?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Genellikle Türkiye'de şöyle bir yapı görüyoruz son yıllarda kurulan üniversitelerde; bunların özellikle maddi bakımdan desteklenmesi için bir vakıf kuruluyor. Bu vakıfların imkanları da geniş olabiliyor. TEPAV biraz da bu maksatla kurulmuş. Ama sadece bu maksatla değil, tabii kendi bünyesinde de, Üniversite dışında birtakım çalışmalar yapmak için de kurulmuş. Ve şimdiye kadar, benim evvelden beri dikkatimi çekiyordu, çok büyük bir ilerleme kaydetmiş bir vakıf. Burada, yani Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nda daha şimdiden birçok çalışmalar yapılmış. Türkiye'de daha pek bilinmeyen düşünce kuruluşlarına - oysa Batıda oldukça yaygındır - iyi bir örnek şimdiden oluşturulmuş. TEPAV bünyesinde zaten bir Ekonomi Politikaları Araştırma Enstitüsü var, ayrıca Dış Politika Enstitüsü kuruluyor, İstikrar Enstitüsü'nü de yine burada kurduk.

DİDEM TÜMER : Burası Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin Üniversitesi. Merkez Bankası Başkanlığı görevinizden ayrıldıktan sonra TOBB'un bazı toplantılarında sunumlar yaptığınız dikkatimizi çekti. Siz TOBB'a da fikir üretecek misiniz, danışmanlık yapacak mısınız?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Evet. Görevlerimden biri de danışmanlık. O çerçevede Ülkemizin muhtelif bölgelerine, bölge odaları ile beraber çalışmalar yapmak için, TOBB Üst Yönetimi ile beraber gidiyoruz. Ankara'da da çalışmalar oluyor.

Bunun haricinde ben şunu söylemek isterim: Birincisi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği benim için her zaman çok önemli bir sivil toplum örgütüydü. Neden derseniz: Özellikle son beş yılda Türkiye'de 30 yıllık istikrarsızlığı aşarken Merkez Bankası'nda biz gayet iyi biliyorduk ki bekleyişleri şekillendirmemiz çok önemli ve bunun için de politikaların dürüstlük ve

açıklıkla bütün ekonomik birimlere anlatılması lazım. İşte burada Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin, Merkez Bankası olarak, geçmişte çok büyük desteğini gördük. 1 milyon 200 bin üyesi var, bütün ülkeye yayılmış bir şekilde. Bütün sektörler neredeyse temsil ediliyor burada ve onlarla ben Anadolu'da sayısız yerde, Edirne'den Van'a, Erzurum'dan Muğla'ya toplantılar, konuşmalar yaptım. Bu şekilde enflasyonla mücadelede bu başarıyı sağladık diye düşünüyorum. Bu bence çok önemli.

İkinci unsur, sadece Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kendisi değil, kurduğu Üniversite ve bu Üniversite'yi kurarken ortaya koyduğu vizyon da bana cazip geldi birçok bakımdan, geçmiş tecrübelerim çerçevesinde. Nedir bu vizyon dersiniz, birincisi özel sektörle yakın işbirliğine çok önem veriyorlar. Yani, özel sektörden ya da yaşayan ekonomiden bağımsız bir fildişi kulesi değil burası. Bunun yanı sıra bünyesinde kıymetli akademisyenler ya da bürokrasiden gelme, benim gibi, birçok insan olduğu için görüyoruz ki bu Üniversite'nin vizyonunda kamu ve özel sektör işbirliğinin de çok büyük önemi var. Türkiye'de bu arzu ettiğimiz seviyede olmayan önemli bir noktadır. Ve nihayet yine burada, hepimiz öğrencilik yaptık bu ülkede biliyorsunuz, öğrencilere verilen destek benim özellikle dikkatimi çekti. Gerçekten öğrencilere hiçbir fedakarlıktan çekinmeden büyük ölçüde imkanlar sağlanıyor. Çok yüksek seviyede burslu öğrenci var, bunlara her türlü araç-gereç, barınma yardımı, bazen finansal yardımlar, söz konusu. Bu da tabii öğrencinin kendini derslerine, okumak istediği şeylere vermesini sağlıyor diye düşünüyorum.

DİDEM TÜMER : Şimdi izninizle söyleşide bir başka noktaya geçmek istiyorum. Hem eski göreviniz, hem bundan sonra yapacaklarınızla bize ışık tutarsanız seviniriz. Geçtiğimiz aylarda ekonomide dalgalanma yaşandı. Geçtiğimiz aylarda yaşandı ama, hala tartışılıyor, konuşuluyor üzerinde. Bu dalgalanmaya ilişkin olarak, siz para politikasından kaynaklanan bazı yanlışlar yapıldığını düşünüyor musunuz geçen bu süreçte?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Didem Hanım, her çalkantıda ki Türkiye'de 2001'deki krizden sonra aşağı yukarı 7 tane çalkantı sayıyorum ben, her çalkantıda en kolay yapma eğiliminde olur insanlar. Çalkantının ardındaki nedenlere pek gitmeden en kolay yol nedir? Kuru ve faizi tartışmaya açmak, dolayısıyla para politikasını ve kur politikasını tartışmaya açmak; bu artık bir gelenek haline gelmiş. Bu defa da öyle oldu bu son çalkantıda, daha evvelkilerden farklı olmadı. Benim dar üçgen olarak tabir ettiğim, kur, faiz, borsa dar üçgeninin içine evvelden beri bir sıkışmışlığımız var, entellektüel düzeyde de böyle, bu tartışmaları yapmak kolay geliyor. Bunun bir nedeni de, 7 çalkantının şöyle bir ortak özelliği var; her ne kadar Türkiye'de sık sık işte faiz yüksek onun için kur düşük ya da faiz düşük olsaydı kur daha yukarıda olurdu gibi tartışmalar yapılıyorsa da biz gayet iyi biliyoruz ki her

çalkantıda kur da, faiz de yukarı gidiyor, yani Türk parası değer kaybediyor, kurun yukarıda olması o demek ve faizler de mutlaka yükselmiş oluyor. Bu son çalkantıda da öyle oldu. Neden böyle oluyor? Çünkü hala tam sindiremediğimiz gerçek, bekleyişler mekanizmasının çok önemli olduğu, çalkantıların bekleyişleri olumsuz yönde etkilediği, olumsuz yönde etkilenen bekleyişlerin de kuru yukarı götürdüğü, ama aynı zamanda mutlaka faizleri de yukarı götürdüğü şeklinde. Merkez Bankası faizleri artırmasa da bu böyle.

Yine her çalkantı döneminde (size ışık tutmak için söylüyorum) niye para ve kur politikaları o kadar tartışılıyor? Bu son beş yıldaki 7 çalkantıya baktığımız zaman, dalgalı kur rejimine daha tam alışamadığımız da ortaya çıkıyor. Bu çok Türkiye'ye özgü bir durum da değil. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde her zaman bir krizden sonra ve beklenmedik bir zamanda bu rejime geçildiği için bu rejimin benimsenmesinde birtakım sorunlar oluyor. Sermaye hareketleri serbest ve kambiyo kontrollerinin olmadığı bir ülkede bir Merkez Bankası'nın para politikasını uygularken hem faizi, hem kuru kontrol edemeyeceği gibi bir genel kabul görmüş gerçek var. Bu gerçeği kabul edemiyoruz ve her defasında şikayet ederken Merkez Bankası aslında kuru şuraya koysaydı, faizi de buraya koysaydı her şey daha iyi olurdu veya bundan sonra böyle yapsın gibi önermelerde bulunuyoruz ki bu mümkün değil. Bu dönemde de gayet iyi görüyoruz, yine faizle enflasyonu kontrol etmeye yönelik Merkez Bankası aslında kuru bırakmış oluyor. Kurda bir değer kaybı gördük bu dönemde ama, şimdi de bir değer kazanma süreci yaşıyoruz. Herhalde şunu zaman içinde anlayacağız: Dalgalı kur rejiminde sonuçta kuru ekonominin temelleri, ekonomide bir istikrar programı uygulanıyorsa o istikrar programının nasıl gittiği ve bekleyişler, özellikle de ödemeler dengesi bekleyişleri belirler. Merkez Bankası da zaten evvelden beri Türk parasının pekala bu şekilde değer kazanabileceğini de, değer kaybedebileceğini de söylüyor.

DİDEM TÜMER : Peki siz geçen dönemde, Merkez Bankası'nın faizleri çok yüksek tuttuğunu düşünüyor musunuz?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Katiyen böyle bir şey düşünmüyorum. Her zaman tartışılabilir; geçmişe gitsek şu tarihte faizi daha fazla düşürseydik ya da falanca tarihte hiç düşürmese miydik, hatta artırsa mıydık gibi şeyler her zaman söylenebilir. Ama, sonradan geçmişe yönelik olarak bunları söylemek gayet kolaydır. O günün koşullarında ise Merkez Bankası'nın elinde ne veri seti vardı ve niye öyle karar verdi, ona bakmak gerekir. Elimizi taşın altına sokamadığımız zaman, eli taşın altında olanları anlamamız da o ölçüde zorlaşıyor, bunu da söylemek durumundayım diye düşünüyorum. Hayır, katiyen faizler bana göre aşırı yüksek değildi. Merkez Bankası elinden geleni yaptı enflasyonla mücadele için, bunda sonuç aldığı da pekala kendine verilen görevi yerine getirmesinden anlaşılıyor. O da nedir? Enflasyon

hedefleri dört yıl boyunca tutturulmuştur. Bu yıl da tutturulamıyorsa aslında bana göre bu yine para politikasından kaynaklanmıyor, onu da bu vesileyle söyleyeyim.

Ve bir önemli noktayı daha söyleyeyim, nedense bunun üzerinde o kadar durulmuyor, o da şu: 2005 yılında dördüncü defa enflasyon hedefini tutturulması hiç kolay olmadı. Tutmama ihtimali yüksekti, gıda fiyatlarından dolayı ucu ucuna tutmuştur. Hedef % 8'di, % 7,70 civarında bitirdik biliyorsunuz. Şimdi merak ediyorum: Faizler çok yüksek diyenler, eğer % 8'in üzerinde bitirseydik geçen yılı, ne diyeceklerdi.

Enflasyonla mücadele son derece ciddi bir iştir. Kaldı ki yüksek diye nitelendirilen faizler bu ülkede yıllardır beklenenin ötesinde gerçekleşen büyümeyi engellemedi ve bana göre kurun yukarı hareketini de zaten engellemiş değil. Yani, kurun düşük seyretmiş olması son yıllarda, Türk parasının değer kazanması, tabii ki faizden olmadı. Fakat, ekonomide tesis edilen güven ortamından dolayı oldu, bu gerçeği de bana göre kabul etmemiz gerekir.

Burada bir şeyi daha söylemek istiyorum yine (bu beni endişelendiriyor biraz), bütün bu tartışmalara baktığınız zaman, ki tartışmaların olmasından da daha normal bir şey olamaz, tabii ki bu tartışmaların yapılmasına karşı değilim, ama, beni endişelendiren husus, enflasyonla mücadelenin öneminin anlaşılmak istenmemesi. Ya enflasyonla mücadele niye birinci planda diye şikayetçi oluyoruz veya enflasyon sorununa hallolmuş gözüyle bakıyoruz ki her ikisi de yanlıştır.

DİDEM TÜMER : Peki, siz enflasyon meselesine gelmişken (daha sonra planladığım bir soruyu öne almak istiyorum), Türkiye'de bir enflasyon ve faiz lobisi olduğunu düşünüyor musunuz?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Düşünüyorum ama, önce şunu söylemek isterim eğer mümkünse, biraz evvel söylediklerimi tamamlayacak. O da şu: Şimdi yaygın tartışma, faizler yüksek mi tutuldu; onun cevabı verdiğim gibi. Ama herkes de böyle düşünmüyor zaten, bazılarına göre faizler fazla düşmüştü veya Merkez Bankası fazla döviz almıştı. Hani kimileri diyor ya, "yeterince döviz almadı, ondan böyle oldu", işte bu ikinciler diyorlar ki "hayır fazla döviz aldı, çok likidite verdi". Ben tabii bu görüşe de katılmıyorum, bunu da yanlış buluyorum. Yine bekleyişlerin önemini ve ekonomide yaratılan güven ortamını göz ardı eden yaklaşımlar bunlar. Şunu söylemek istiyorum: Merkez Bankası 40 milyar dolar kadar döviz almıştır son dört senede aşağı yukarı. Bunun içinde son aldığı, Şubat ayında alınan bir 5 milyar dolar da vardır. Siz 40 milyarın 35 milyar dolarını alıyor ve likidite veriyorsunuz,

enflasyon hedefleri tutuyor yıllar boyunca, ondan sonra son 5 milyar doları alınca mı enflasyon trendi bozuluyor ?

Döviz alımları ile ikidite fazlası oluştu ekonomide, bu sorun oldu deniyor. 2001 unutuluyor. Ekonomide likidite fazlası 2001'deki kamu bankası operasyonlarından beri var. O zaman bazı insanlar hiper enflasyona gidiyoruz demişlerdi. Oysa siz biliyorsunuz enflasyonun nasıl bir seyir izlediğini o zamandan beri.

Parasal genişlemenin aşırı olduğundan söz ediliyor. Tek söyleyeceğim şey, 2002'nin birinci çeyreğinden itibaren para arzı rakamları reel olarak artıyor, oysa enflasyon hedefleri hep tuttu. Parasal gelişmeleri çok iyi irdelemek gerekiyor. Eğer ülkede güven ortamı tesis ediliyor ve ulusal paraya doğru bir geçiş var ise, para talebindeki reel artış pekala enflasyonist olmayabiliyor, bunu iyi değerlendirmek lazım.

Şimdi enflasyon lobisi kısmına geçince söyleyeceğim şey; bir kere “Enflasyon lobisi var mı, yok mu ? Tekrar harekete geçiyor mu ?” diyorsunuz. Ben bunu şöyle koyacağım: Bu ülkede 30 yıl enflasyon ortamında yaşadıysak tabii ki enflasyon lobisi diye bir olgu vardı, hala da var. Ama burada biraz daha detaya girmek lazım. Bana göre bu lobi çok homojen bir yapıya da sahip değil.

DİDEM TÜMER : Nasıl?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Çok kabaca ifade etmek gerekirse, ben enflasyon lobisini kendi tabirlerimi kullanarak üçe ayıracağım. Bir, “emisyoncular” diyeceğim, evvelden beri Türkiye’de vardı, son yıllarda sesi daha az çıkıyor. İki, “faizciler” diyeceğim: Merkez Bankası bunlarla aynı kefeye konur ama değildir, çünkü bunlardan da eleştiri gelir Merkez Bankası’na. Üçüncüsü “dövizciler” diyeceğim. Üç lobiden söz edilebilir. Türkiye’de yıllar boyunca hiç şüphesiz hepsinin belli bir söylemi vardır ve son beş yılda da, bugün de dahil, bu devam ediyor.

Şimdi benim kabaca “emisyoncular” diye tarif ettiğim grubun şöyle bir yaklaşımı vardır: Türkiye’de enflasyon niye vardır diye baktığınız zaman şöyle bir hareket noktasından giderler: Emisyonun milli gelire oranı evvelden beri düşüktür. Doğrudur da bu söyledikleri. Türkiye’de tedavüldeki banknotların milli gelire oranı düşüktür. O zaman? Merkez Bankası yeterince para basmamaktadır, yeterince para basmadığı için faizler yüksektir, faizler yüksek olduğu için üretim yapılamamaktadır. Üretim yapılamayınca, yani yeterince mal ve hizmet arzı olmayınca, enflasyon oluşmaktadır. O zaman Merkez Bankası para basсын, para basınca faizler düşecektir, faizler düşünce üretim artacaktır, mal ve hizmet üretimi artınca enflasyon da düşecektir. Baştan aşağıya yanlış tabii bana göre ve para talebi diye bir unsurun olduğunu görmemezlikten geliyor. Geçmişte Merkez Bankası

maalesef “karşılıksız” para basmıştır, bunu hükümete kredi açarak yapmıştır bu 30 yıl boyunca çeşitli dönemlerde. Sizin paranıza, belli bir noktadan sonra, o kadar çok para basıyorsanız talep olmaz, onun yerine enflasyon olur. Ama böyle bir yaklaşım vardır.

Son onbeş yirmi yıla baktığımız zaman diğer lobiler geliyor. Bunlardan bir tanesi, bana göre, benim “faizciler” diye adlandırdığım grup. Bu grupta şöyle bir yaklaşım var genellikle: Merkez Bankası’nın faiz düşüşlerinin hiçbirisi alkışlanacak bir olay değildir, buna hep şüpheyle bakarlar. Ne zaman faiz düşürülse ve benim döneminde defalarca oldu bu, “Efendim acaba bunu niye yaptı, piyasaların baskısı altında mı yaptı, yoksa hükümet mi baskı yaptı ?” diye sorgularlar. Merkez Bankası’nın artan kredibilitesine hep bir yüklenme söz konusudur. Kurla ilgili düşünceleri, kur istikrarı savunması altında aslında düşük hedeflenmiş bir kurdan başka bir şey değildir. Neden bunu yaparlar dersiniz; bu grup yıllarca Türkiye’de reel faizlerin yüksek olmasından yararlanmıştır. Onları, faizlerin bir kereye mahsus düşüşü ve ondan bir kere para kazanmak çok fazla ilgilendirmez, sürekli olarak yüksek seyreden reel faizden yıllarca ve yıllarca, geçmişte olduğu gibi, para kazanmak isterler. Bunun yolu da tabii ki bekleyişleri bozmaktan geçer. Bekleyişleri bozmak için gayret gösterirler. İleriye yönelik ne yapsanız mutlaka eleştirirler, para reformu dersiniz, hayır böyle şey olmaz, bunu hükümet mi istiyor derler; oysa tam tersidir. Dalgalı kur rejimi, hayır ona karşıdır, çünkü kurla ilgili görüşleri farklıdır. Enflasyon hedefleri koyarsınız yıllık mesela, her yılın başında yazarlar çizerler bu hedeflerin tutması mümkün değildir diye, 4 yıl boyunca bu böyle gitmiştir. Niye mümkün değildir diye sorduğunuz zaman, enflasyonda eşikler vardır, o yüzden mümkün değildir derler. Oysa eşikler aşılmıştır dört yıl boyunca. Böyle sayısız nokta sayılabilir. Bekleyişler önemlidir ekonomide dersiniz mesela, hayır bekleyişler önemli değildir derler. Sürekli bir kurumların ve politikaların kredibilitesini bozma çabası vardır, hala da devam ediyor hiç şüpheniz olmasın. Ama nedenlerini de açıkladım. Şimdi maalesef, benim üzüldüğüm nokta, yıllarca anlatamadığım, “dövizci” grubun nazarında Merkez Bankası da “faizciler” ile beraberdir, oysa “faizciler” Merkez Bankasını sürekli eleştirmektedirler. Merkez Bankası bunlarla beraber değildir, benim zamanımda da değildi, bana sorarsanız bugün de değildir.

Üçüncü gruba geldik, “dövizciler”, onu anlatmak belki daha kolay olacak. Çünkü bayağı sesi çıkan bir gruptur. Bunlar illa ihracatçılar ya da çok sözü edilen tekstil ihracatçıları olmuyor, bunların arkasına saklanan başka birtakım kesimler var, ihracatla hiçbir ilgileri de olmayabiliyor. Bu kesimin temel özelliği, evvelden beri varlıklarının önemli bir bölümünü döviz olarak tutmalarıdır. Eğer Türk bankacılık sisteminde tutmuyorlarsa o zaman kasada dövizdir, eğer kasada döviz değilse zaten ülke dışında dövizdir. Ne beklerler bunlar? Dövizimiz var, nasılsa Türkiye ekonomisinde de istikrar yok veya

istikrar sağlanıyorsa da nasılsa buradan geriye dönüş olacak, tekrar bir istikrarsızlık ortamına gireceğiz, bizim dövizimiz de değer kazanacak, yani devalüasyonlar olacak, biz buradan para kazanacağız diye düşünürler. Derken son beş yılda olduğu gibi istikrarda büyük mesafe alınınca, dolayısı ile 30 yılın aksine Türk Parası itibar kazanmaya başlayınca, tabiri caizse çanlarına biraz ot tıkanmış oluyor. Böyle olunca da cari açık söyleminin ya da ihracatçı söyleminin arkasına sığınarak “olur mu bu politikalar” diye şikayet ediyorlar. Aslında istikrar programına inanmamışlardır, yanlış yapmışlardır, bunun zararını görmüşlerdir, şikayetlerinin nedeni budur. Enteresan bir şey söyleyeyim size; yıllarca Türkiye’de istikrarsızlık varken de bu döviz varlıklarına ağırlık veren kesimler dövizden aslında pek bir şey kazanmamışlardır. Merkez Bankası’ndayken bir hesap yapmıştık, 100 liranızı sanırım 90 yılında mesela ya 100 liralık 3 aylık mevduat halinde döndürüyordunuz yıllarca ya da Hazine bonosuna yatırıyordunuz. Alternatif olarak, 100 liranızı dolara, marka çevirip zaman içinde oradan gelen getiriye bakıyordunuz. Şunu görüyordunuz: Bono, tahvil her zaman mevduattan, mevduat da her zaman dövizden fazla getirmiştir. Yani, bunu yapan insanlar aslında geçmişte de bir şey kazanmadılar. Üstelik bütün bu dönem boyunca mesela 3 tane devalüasyon var, dalgalı kur rejimi döneminde de birçok çalkantı var. Aradıklarını bulamayınca derler ki olur mu böyle yüksek faiz, faize yatırıncı doları bozdurup yüzde 30 kazanıyorsunuz böyle bir getiri nerede görülmüş? Madem böyle bir kazanç imkanı var siz niye aynı şeyi yapmadınız? Çünkü bu kazanç eğer elde edildiyse bunu elde edenler kur riskini üstelenerek elde ettiler, siz bunu yapmadınız. Ama bu tartışmalar hep sürecektir, hiç şüpheniz olmasın.

DİDEM TÜMER : Bu gruplar geçen dönemde de etkin miydi, başarıya ulaşabildiler mi sizce?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Enteresan bir nokta, doğru, benim de unuttuğum bir şeyi aklıma getiriyor; 2001 yılı itibariyle ben Başkan olduğum zaman, bizim şöyle bir teşhisimiz vardı Merkez Bankası’nda: Biz ne yapacağımızı biliyoruz, bu bir birikim meselesi ve Merkez Bankası’nda bu birikim var. Fakat ülkedeki ekonomi birimlerine baktığınız zaman, bize ya da hükümete inanmaları için hiçbir neden yok, çünkü defalarca söz verilmiş onlara enflasyon düşürülecek diye sonra arkası getirilmemiş. Nasıl ikna edeceğiz? Bekleyişleri şekillendirmemiz lazım. Oradan bir sonuç çıkardık, iletişim politikası çok önemliydi, ona ağırlık verecektik. Ama bir endişemiz de vardı: Biz iletişim politikasını ne kadar iyi uygular ve enflasyonla ciddi mücadelenin başladığını anlatırsak, o ölçüde enflasyon lobisinin, saydığım grupların da bize karşı olan muhalefeti yükselecek, çünkü onlar 30 sene enflasyon ortamından sebeplenerek yaşadılar. Şansımız diyeceğim burada, genellikle şansa pek pay bırakmak istemem hiçbir şeyde, ama şansımız şu oldu: Bu gruplar 2001’de ve 2002’nin bir noktasına kadar bizim başarılı

olacağımıza ihtimal vermedikleri için karşımıza muhalefet olarak dikilmediler. Bu muhalefet 2002'den itibaren "dövizci" ve "faizci" gruplardan gelmeye başladı, çünkü başarılı görülmeye başlandı program. Ama biz o zamana kadar da, yani biz derken Merkez Bankası da, burada hükümetler de var tabii, mesafe almaya başlamıştık istikrar programında. Dolayısıyla daha güçlü bir konuma gelmiştik. Şansımız bu oldu diye düşünüyorum.

DİDEM TÜMER : Dalgalanma sırasında, yeniden kendi istedikleri gibi bir ortam bulabileceklerini düşünerek harekete geçtiklerini siz gözlemlediniz mi?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Her çalkantıda, son 5 yıldaki 7 çalkantı da dahil buna, böyle bir hareket vardır. Bakın "Bizim dediğimiz doğru çıktı" derler. Oysa Merkez Bankası'nın sunumlarına bakın, raporlarına bakın, benim dönemimde de, şimdiki dönemde de, söyledikleri çıkan Merkez Bankası'dır burada; ama hayır, bunun önemi yoktur, "Bizim söylediğimiz çıktı, politikalar farklı olsun" derler. Her defasında da hayal kırıklığına uğrarlar, çünkü gördüğünüz gibi aynı para ve kur politikası devam ettiriliyor.

DİDEM TÜMER : Başka bir yere geçmek istiyorum. Siz son dönemde yapısal reformlarda bir savsaklama olduğunu düşünüyor musunuz, gözlemliyor musunuz böyle bir şey?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Burada madalyonun iki yüzü var açıkça, belki herkes kabul etmiyor ama. Son üç yılda özellikle yapısal reform alanında çok şey yapıldı. Burada da krediyi Hükümetlere ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne çıkarmamız gerekiyor. Çok reform yapıldı, hiç şüphesiz daha da yapılacak çok reform var. Fakat maalesef kamuoyuna, belki iletişim politikasıyla alakalı, belki başka şeylerle, şöyle bir izlenim verildi: "Biz bunları yapıyoruz ama, çok da isteyerek yapmıyoruz. Mecburuz, işte IMF'yle, Dünya Bankası'yla devam etmeye, onun için bunları yapıyoruz" gibi bir izlenim verildi. Şimdi burada kabahat kimdeydi falan buna girmeye gerek yok. Ama bu izlenim verilmeseydi, bekleyişlere tesiri çok daha olumlu olurdu bütün bu yapısal reformların. Keşke anlatabilseydik -Merkez Bankası'nın bu konuda çabası oldu- bütün bu yapısal reformların sürdürülebilir büyüme için önemini ve Türkiye'nin yüksek bir sürdürülebilir büyüme hızına ihtiyacı olduğunu. Burada Latin Amerika da bizim için iyi bir örnektir, onun için Merkez Bankası sürdürülebilir büyüme üzerinde çok durdu. Latin Amerika deneyiminden biz biliyoruz ki bir süre bu reformlar yapılıyor, ama ondan sonra bir yorgunluk geliyor, bunları artık yapmayalım diyor ve maalesef düşük büyüme hızlarıyla devam ediliyor; böyle bir şey de oluyor.

DİDEM TÜMER : Türkiye çok zor diyebileceğimiz bir süreçten geçiyor, çünkü yanı başında sürekli bir savaş hali var, Irak var, şu anda Lübnan var, zaman zaman Suriye ve İran'a ilişkin tartışmalar var. İçeriye baktığımızda ise

önümüzdeki dönem çok hareketli geçecek, cumhurbaşkanlığı seçimi, genel seçimler. Siz böyle bir ortamda Türkiye'nin ekonomik açıdan önünde nasıl bir tablo görüyorsunuz, ekonomiyi zor günlerin beklediğini düşünüyor musunuz?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Salt siyasi gelişmeler yüzünden, ekonomiyi zor günler beklemeli mi? Ondan çok emin değilim. Benim daha ziyade kanaatim şu şekilde: Biz ekonomide, özellikle istikrar programında ve yapısal reformlarda yapmamız gerekenleri aksamadan ve zamanında yapar ve iyi bir şekilde anlatırsak o zaman bu muhtemel siyasi gelişmelerden en az etkileniriz. Hiç mi etkilenmeyiz? Hayır, böyle bir şey söylemek mümkün değil. Özellikle cumhurbaşkanlığı seçimi süreci üzerinde ben daha evvel de biliyorsunuz durdum. Hiç etkilenmeyiz demek mümkün değil. Ama, o olumsuz etkiyi en az düzeye indirebiliriz diye düşünüyorum.

DİDEM TÜMER : Ekonomide bir Eylül paranoyası olduğunu düşünüyor musunuz? Çünkü, bakıyoruz yazarlar, çizerler genel olarak sokaktaki vatandaşta bile "Eylül ayı gelince ortalık toz duman haline gelecek, şiddetli bir dalga olacak" beklentisi hakim. Siz bu görüşe katılıyor musunuz?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Bu çok enteresan bir şeydir, evvelden beri söylenir. Nedense Türkiye'de bir Eylül sendromu vardır. Eylül gelince işler bozulacaktır. Önce son 5 yıldaki o 7 çalkantı var ya, onların bir tarihlerine bakalım. Bakın 7 tane çalkantı var; 2001 Temmuz Telekom çalkantısı, Eylül'de değil. Derken bir tanesi Eylül'de, 11 Eylül 2001, o da tamamıyla dışarıdan gelmiş bir olay. Yani, tamamıyla bizim dışımızda gelişmiş bir şey. Efendim, 2002'deki Sayın Ecevit'in rahatsızlığı ve ardından seçim, bahar ve yaz ayları. Irak, bahar ayları, 2003'te. Gene çalkantılardan biri, unutulmuş, 2003 Ekim'deki sermaye çıkışı mesela, Ekim ayında ama, o da Eylül değil, yahut 2004'te Amerika'nın para politikasını değişmesi, bizdeki cari açık endişeleri. Bakıyorsunuz yine bahar aylarında ve nihayet son sürece bakıyorsunuz, son çalkantıya bana göre Mart'ta başlıyor, kimilerine göre Mayıs'ta başlıyor ama, her halükârda Eylül'de değil. Şimdi, baktığımız zaman geçmişe tablo bu. Ama, Eylül sendromu evvelden beri vardır Türkiye'de.

DİDEM TÜMER : Neden acaba?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Merkez Bankası'nda '91 yılının sonunda açık piyasa işlemleri müdürü olduğumda piyasalarda söyleniyordu: Deniliyordu ki "92 Eylül'ünde kriz çıkacak". Neden? Bu kamu borcu çevrilemez. O zaman oysa, kamu borcunun milli gelire oranı sonraki dönemlere göre çok daha iyi bir düzeyde idi. Ondan sonra her yıl bu telaffuz edildi, hiç bir Eylül'de de böyle bir şey olmadı. Valla fazla ileri gitmek istemiyorum ama, belli grupların belli çıkarları gözeterek (bunu düşünmekten kendimi alamıyorum) faizlerin sürekli yüksek kalması gibi acaba bir gayretleri mi var? Hayır, Eylül'de bir

şey olmaz. Ya da Eylül'ün diğer aylardan bana göre bir farkı yoktur, önümüzdeki riskler açısından diye düşünüyorum.

DİDEM TÜMER Sizin Başkanlık'tan ayrılışınız ve sizin yerinize yapılan atamadan sonra gözler hep Merkez Bankası'nın üzerinde. Geçmiş dönemde de program uygulanırken gözler üzerindeydi ama, biraz bakışlar değişti. Merkez Bankası geçen haftadan beri yine gündemde, bu sefer taşınması konusuyla gündemde. Taşınma konusunu ilk kez telaffuz eden kişi bu kez Devlet Bakanı Ali Babacan oldu. Siz Merkez Bankası'nın taşınması konusunu, bu konunun Sayın Babacan tarafından ilk kez telaffuz edilmesini, Merkez Bankası'nın operasyonel bağımsızlığı açısından nasıl görürsünüz, bir müdahale var mı burada?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Müdahale var mı, yok mu konusunda yargıya varmak o kadar kolay değil. Neden derseniz, eğer Merkez Bankası'nı doğrudan ilgilendiren ya da bir ölçüde ilgilendiren herhangi bir husus aynı zamanda bir yasa değişikliği gerektiriyorsa, bu hükümeti ilgilendirmiyor ya da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ilgilendirmiyor diyemeyiz. Bu örnekte ideal gidiş şöyle olmalıydı diye düşünüyorum: Geçmişe bakarak her zaman eleştirmek mümkündür. Ben de şimdi eleştirmenlerin kolaycılığına biraz kaçıyorum olayın dışında olduğum için. Ama şöyle bir şey söylemek mümkün: Merkez Bankası yetkili kurullarından geçerek acaba bir tavsiye kararı alınsaydı, yani düşüncesi böyleyse, taşınmak istiyorsa tabii, bunu Hükümet'e iletseydi, Hükümet tarafından da bu kabul görüyorsa bu defa hem Hükümet, hem Merkez Bankası tarafından ilan edilseydi daha iyi olur muydu diye düşünüyorum açıkçası. Tabi bir de işin Meclis yönü var ama, o daha sonra.

Şimdi, öyle anlaşıyor ki bu konuşulmuş bir konu. Tabii ne olmuş son 5 ayda, hangi yetkili kuruldan ne zaman ne çıkmış o konuda bir bilgi sahibi değilim. Konuşulmuş ama, açıklama doğrudan Devlet Bakanı'ndan geldi Merkez Bankası'ndan gelmek ya da beraber yapılmak yerine. Öyle olunca işte Merkez Bankası durumu açıklığa kavuşturmaya çalışan bir açıklama yaptı, bunu kafi görmedi, bir açıklama daha yaptı. İkinci açıklamayı pek çark etti gibi yorumlamıyorum ben. Ama, tartışılabilir tabii. Çünkü, onun içinde daha fazla bilgiler var konu ile ilgili. Kafaları daha ziyade karıştıran şey tabii, böyle bir taşınma olsun mu, olmasın mı meselesi. Bir şey daha söyleyeceğim yine taşınma olayına dönmeden evvel, bu bana 2003 yılında başlattığımız para reformu sürecini hatırlattı. 6 sıfır attığımız süreci. Bazı benzerlikler gördüm. Şimdi, tabii ki bazı farklılıklar da var. Taşınma hiç şüphesiz daha ziyade Merkez Bankası'nı ilgilendiriyor ama, demin dediğim gibi Hükümet'i de ilgilendiren yönü var, çünkü yasa değişikliği gerektiriyor. Para reformunda ise Merkez Bankası'nı başlıca ilgilendirmekle beraber bir çok yönden Hükümet'i de (Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden yasa çıkması gerekiyordu)

ilgilendiren bir süreçti. Şimdi, nasıl oldu bu dersiniz, 2003 yazında daha pek çok kimse o yıl enflasyon hedefini tutturacağımıza inanmazken gidip bu öneriyi Sayın Başbakan'a yaptım. Aynı zamanda Sayın Devlet Bakanı'na da yaptım ve dedim ki; "Evvelden beri bu Türkiye'de konuşulur. Bize göre zamanı gelmemişti. Şimdi biz öyle görüyoruz ki bunun vakti geliyor. Ama siyasi irade bunun arkasında mı? Yani, buna taraftar mısınız?" Kafamdaki şey şuydu açıkçası; buna evet cevabı alırsak o zaman şunu önerecektim: "O zaman çıkalım, kamuoyuna hep beraber bunu ilan edelim." Çünkü böyle önemli bir reformun ilan etkisi çok önemlidir. İnsanlar yıllardır bol sıfırlı parayla yaşadılar. Koşullarını artık oluşturalım ve bunu yapmayı kabul ettiğinizi söylüyorsanız, ilan edelim.

Bana göre tam olması gerektiği gibi olmadı. Hep beraber ilan etmek yerine, Sayın Maliye Bakanı bir vesile ile ilan etti, demek öyle karar vermişler, kamuoyunun o şekilde haberi oldu. Daha sonra hep beraber basın toplantıları yaptık ama ilk ilan etkisinden tam olarak yararlanamadık o zaman. Sonuç olarak, Merkez Bankası olarak para reformunda demedik ki bu başka kimseyi ilgilendirmez, sadece bizim işimiz, hayır öyle bir şey olamazdı. Hükümet'in ve Meclis'in yaptıklarının ve diğer kurumların yaptıklarının çok büyük katkısı oldu, her ne kadar asıl iş Merkez Bankası'nın üzerinde olsa da. İşte bu son taşınma olayı bana biraz onu hatırlattı. Ama dediğim gibi, tavsiye kararı gitseydi ya da böyle bir şey belki de gitmiştir, onu da bilemiyorum tabi, beraber ilan edilseydi daha iyi olabilirdi diye düşünüyorum.

Gelelim yine taşınma meselesine... Bu olmalı mı olmamalı mı meselesi enine boyuna tartışılıyor. Kötü bir şey değil, sağlıklı bir şey bu tür konuların tartışılması. Bir çok yöne işaret ediliyor. Ben geçmişini düşündüm açıkçası, geçmişte neler oldu? Şöyle bir onu gözden geçireyim dedim, bir ölçüde kamuoyuna yansıdı, konuşan eski başkanlarımız var benden evvelkiler ya da başkaları. Bir ölçüde de tam olarak bütün yönleriyle yansımadı belki.

Bir defa 80'lere kadar giden bir hikaye var, en azından İstanbul'da büyük bir arsa alınması, bu Levent'tedir biliyorsunuz, oldukça büyük bir arsadır.

DİDEM TÜMER : Levent Maslak'ta.

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Evet. Zaman içinde değişik düşünceler söz konusu olmuş. Saraçoğlu döneminde, Erçel döneminde, benim dönemimde de bunlar tartışıldı. Dediğim gibi bir karar tasarısı, taşınmak için, yoktu, Banka Meclisi'nde herhangi bir konunun tartışılması için illa bir karar tasarısı da olması gerekmez,. Banka Meclisi brifingler alabilir, gündem dışında konular konuşulabilir. Bu konuda konuşulan şeylere baktığımız zaman orada bir proje hayata geçirilmeye çalışılıyor. Bu projede çok büyük bir şube binası, onun yanı sıra başkanlık ofisleri ve bir de yine bir gökdelen de var. Eğer

Merkez Bankası gerçekten taşınma yönüne doğru giderse, buna hükümet de evet derse, buna Türkiye Büyük Millet Meclisi de evet derse bu yöne doğru gidilebilir. Fakat, öte yandan Merkez Bankası idare merkezinin taşınması yönünde bir telkin Banka Meclisi'nden uzunca bir süre, bildiğim kadarıyla ve hatırladığım kadarıyla, çıkmıyor. Yani Erçel döneminde de böyle bir şey yok, Saraçoğlu döneminde de, ben hatırlamıyorum böyle bir şey olduğunu. Benim dönemimde ise başkan olduğum zaman özellikle ben bu konuyu açıklığa kavuşturmak istedim. Çünkü ortada bir proje var, projenin içinde bir de gökdelen var. Ama o zaman da Banka Meclisi'nden bu yönde bir tavsiye kararı çıkmadı, yani İşler İdare Merkezi'nin taşınması yönüne doğru gitmedi.

DİDEM TÜMER : Yani, Merkez Bankası'nda hiçbir zaman İstanbul'a gitmek ağırlıklı bir eğilim kazanmadı.

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Hiçbir zaman diyemiyorum, çünkü ben 5 aydır uzaktayım. Son 5 ayda olmuş olabilir. Banka Meclisi üyeleri değişir, gayet doğaldır ve Banka Meclisi'nin bir konudaki kanaati de değişebilir. Bunu da gayet normal karşılamak gerekir. Durum sürekli değerlendirilir. Şimdi farklı düşünüyor olabilirler, ona bir şey diyemiyorum. Onu Başkan Yılmaz gerek gördüğü zaman açıklar. Ama, benim dönemimde böyle bir şey olmadı. Hatta ben mesela taşınmanın artılarından, eksilerinden söz ettim, diğer üyeler de görüşlerini açıkladılar falan ama, taşınma yönünde bir eğilim olmadı. Benden sonra ne olduğu konusunda bir şey söyleyemiyorum.

Bir şey daha söyleyeyim yalnız, mutlaka bir şube binasının yapılması gerekiyordu, Banka Meclisi de bu fikirdeydi. Çünkü İstanbul'daki Merkez Bankası'nın şube faaliyetleri 12 milyonluk metropolün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır. Ayrıca depremle ilgili birtakım kaygılar var, deprem mevzuatının gereğini yapmak gerekiyor.

Öte yandan, Merkez Bankası'nın piyasalardaki konumu da değişti zaman içinde. Piyasalarda, finans piyasalarında aracılık faaliyetleri oldukça yoğunken eskiden, son yıllarda bu kalmadı, sadece tek taraflı müdahaleleri söz konusu artık, sistemin kendi içinde sürdürmesi gerekiyor böyle işlemleri ve tabii ki teknolojide çok büyük gelişmeler oldu, bunları da gözönüne almak lazım.

DİDEM TÜMER : Sonuçta İstanbul'a taşınması gerekir mi sizce?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Kamuoyunu da aydınlatmak için, kamuoyunda gerçi bu bilgilerin bir kısmı yer aldı, ama şöyle bir çerçeve çizmeye çalışacağım size; artılar nedir, eksiler nedir ? Geçmiş tartışmaları, kendi okuduklarımı, düşündüklerimi hatırladım, biraz basını da takip ettim, şöyle bir şey çıkıyor: Önce bir dışarıya bakalım, dışarıda nasıl, merkez bankaları

başkentlerde mi, finans merkezlerinde mi? Bu tartışmalar yapılıyor. Biliyorsunuz Türkiye’de ne yaparsak yapalım bir dönüp dışarıya bakmamız gerekir, orada bu işler nasıl gidiyor diye. Ülkelerin çoğunda siyasi başkent neresi ise ülkenin finans merkezi de orasıdır. Londra, Paris, Madrid, Tokyo. Merkez bankası da başkenttedir ve böyle bir tartışma falan da yoktur. Ama, bazı başka ülkelere gittiğiniz zaman orada ülkenin en büyük şehri başkent olmayabilir veya en azından finans merkezi o ülkenin başkenti değildir, bizim aynen İstanbul’da olduğu gibi. Mesela Almanya tartışılıyor, başkent hiçbir zaman Frankfurt değildi, ama Alman Merkez Bankası Frankfurt’taydı. Avrupa Merkezi Bankası’nı ayrı bir olay olarak görmek lazım. Deniyor ki hayır, bu zaten Berlin olacaktı ama, Berlin müsait değildi soğuk savaş sırasında. O zaman tabii şu soru akla geliyor: Frankfurt niye başkent değildi veya Merkez Bankası, eski Batı Almanya’nın, niye Bonn’da değildi. Frankfurt’un bir özelliği var ki orada kurulmuş, bunu da gözönüne almak lazım.

Neyse sözü çok uzatmayayım, genelde federatif yapıya sahip ülkelere baktığımız zaman bunu daha ziyade görüyorsunuz. Başkent en önemli merkez değil finansal açıdan. Avustralya’ya gidin böyle bir şey görüyorsunuz, hakikaten de Merkez Bankası başka bir yerde, başkentte değil. Amerika’da görüyorsunuz. Efendim deniyor ki hayır, New York’ta değil, Washington’da en yüksek düzeydeki organ. Oysa Amerikan Merkez Bankası’nın operasyonlarını yapan ve uluslararası ilişkilerini düzenleyen en önemli bir şubesi New York’tadır. Hem de bankacılık sisteminin New York’taki merkezine çok yakın bir yerdedir, bunu da söylemek lazım. Pek tartışılmıyor ama, İsviçre konfederasyonuna bakın: Başkenti Bern, Merkez Bankası da oradadır. Ama önemli iki birimi Zürih’tedir. Zürih finans merkezidir çünkü.

Bu tartışma çok devam eder. Cenevre de bir finans merkezidir, niye orada değildir ? Böyle gider, bu şekilde bir şey söylemek mümkün değil. Biraz daha fazla kafaları karıştırayım: Brezilya federatif bir yapıya sahip, bakın internetten Brezilya Merkez Bankası’nın adresi nerede? Finans merkezi sayılabilecek Sao Paulo’da mı ? Hayır başkent Brasilia’da, başkent finans merkezi değil, ama merkez bankası orada. Demek ki farklı çözümler olabiliyor. Bu bakımdan dışarıdaki örnekleri iyi değerlendirmek lazım, dışarıdaki örneklerden hareketle taşınmalı ya da kalmalı diye bir sonuca çok acele gitmemek lazım diye düşünüyorum.

Şimdi, bunun bir yönü daha var, öyle kolay bir konu değil. Piyasalara yakın mı olmalı, yoksa o kadar yakın olmasının önemi yok mu ? Burada da yine artılar ve eksiler var. Ülkenin finans merkezi İstanbul, bankalar da orada, finans piyasaları da orada, acaba yakın olmak daha avantajlı olabilir mi? Çünkü, teknoloji çok gelişti, bunu kabul ediyorum bir çok bakımdan ama, yine de acaba yüz yüze olmak daha iyi olabilir mi? Ama, hiç şüphesiz bunun mahzurları da var, bu basında dile getirildi. Bazen piyasalara çok yakın

olmak, piyasalar dediğimiz yerde yanlış bir kanı da uyandırıyor. Efendim, gelsin Merkez Bankası İstanbul'a da kendimize benzetelim şeklinde yaklaşan sivil toplum örgütleri var. Bu bir felakettir, böyle bir şey olmaz zaten de, niye olmayacağını izah edeceğim, ama böyle bir yaklaşımın olması dahi düşündürücüdür. Öyleyse kalsın Ankara'da hiç gitmesin. Çünkü, Merkez Bankası bu ülkenin kurumsallaşma konusunda en çok mesafe almış kurumlardan biridir. O sivil toplum örgütlerinde kurumsallaşma diye bir şey yok, onu söylüyeyim size. O zaman kalsın burada daha iyi.

Şimdi, iki şey daha söyleyeceğim, belki tartışma daha sağlık kazanabilir. Biraz uzun konuşuyorum ama, bu tartışmaların çok değişik unsurları var.

Bir merkez bankasının kamunun otoritesinin hakim olduğu başkentte mi olması, yoksa bankaların bulunduğu finans merkezinde mi olması tartışmasına bir de Merkez Bankası bilançosundan hareketle bakalım. Tuhaf gelecek, hiç böyle bir tartışma yok. Ama bilançosuna bakalım. Daha ancak 5 senedir bağımsız olan Merkez Bankamız'ın bilançosuna baktığımız zaman hâlâ kamunun ciddi bir ağırlığı olduğunu görüyoruz. Kamu kağıtları var, 2001 öncesi alınan. Bilançonun sağ tarafına baktığımızda yine kamunun önemli bir ağırlığı olduğunu görüyorsunuz. Yani, hâlâ kamunun hakim olduğu bir bilanço. Olması gerektiği gibi, istikrarı kalıcı olarak yerleştirmiş ülkelerde olduğu gibi, bankaların hakim olduğu bir bilanço değil.

Şimdi, ben size iki senaryo çizeyim: Bir tanesinde İstanbul'a gitsin Merkez Bankası, ama biz istikrarı kalıcı olarak yerleştiremeyelim bu ülkede ve Merkez Bankası'nın bilançosunda kamunun ağırlığı devam etsin. Ne oldu şimdi? Ne sonuç aldık? Hiçbir şey. Ya da tam tersi bir senaryo çizeyim; aynen burada İstikrar Enstitümüz'de onun için uğraştığımız gibi, istikrar kalıcı olarak yerleşsin Türkiye'de, dolayısıyla Merkez Bankası bilançosundan kamu yavaş yavaş temizlensin. Hazine bütün borcunu ödesin ve giderek Ülke'nin bankaları ile daha ziyade iş yapar hale gelsin, yükümlülük tarafından da çıksın mesela. Böylece bilanço olması gerektiği gibi bankaların hakim olduğu bir bilanço haline gelsin. Ama Merkez Bankası Ankara'da kalsın. Ne değişti? Demek istediğim, biz Merkez Bankası'nın nerede yerleşik olduğuna değil, bilançosunun zaman içindeki yapısal dönüşümüne baksak bana göre daha iyi olacak, Ankara veya İstanbul'dan ziyade diye, düşünüyorum. Bu da bir yaklaşım tabii.

Bir şey daha söyleyeceğim, ona biraz değinildi basında, kadro meselesi. Efendim, nasıl taşınacak, bu kadar kadro nasıl gidecek? Didem Hanım bu ciddi bir sorundur.

DİDEM TÜMER : Neden?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Bir kere kadro dediğiniz, o konunun da kamuoyunda pek iyi bilinmediğini bugün itibarıyla basından anladım. Araya bir parantez açıp onu da söyleyeyim: Merkez Bankası çok kalabalık, doğrudur, biraz daha azalması lazım. Ama şu unutulmasın ki 8100 kişiydi bundan 15 sene evvel, 4700 kişiye düştü. Türkiye’de herhangi bir kamu kurumunda böyle bir azalma olduğunu sanmıyorum. İnsanlar emekli oldular ve gittiler, o kadar eleman alınmadı yerlerine. Yani Merkez Bankası oldukça küçüldü ve şu andaki Merkez Bankası çalışanlarının sayısına baktığınız zaman, oranladığınız zaman ülke nüfusu ile, dünyadaki yüksekler arasında artık değil, ortalama civarında bir yerde, onu da söyleyeyim. Daha da azalması gerekir ama, o ayrı. Fakat, bunu yaparken şuna dikkati çekmek lazım: Bu kadroların, bu dediğim insanların çok ayırdedici özellikleri vardır. Bunlar özel olarak yetişmiş insanlardır. Bunların yetiştiği yer Merkez Bankası’nın ta kendisidir, yetişebilecekleri başka bir yer pek yoktur. Bu insanlar Ankara’da kurdukları aile düzeninden dolayı örneğin, eşlerinin iş durumundan ya da çocuklarının okullarından dolayı “Biz gidemeyiz” derlerse ne olacak? Siz bunların yerine İstanbul’dan yenisini mi alacaksınız? Yetiştirmeniz yıllar sürer. O zaman Merkez Bankası’nı kapatıp yeni bir tanesini açın. Peki niye kapatıyorsunuz? 30 yıl istikrarsızlık varken böyle bir şey yapmadınız, şimdi niye böyle bir şey yapıyorsunuz? Bunları çok iyi tartışmak lazım. Bu kadrolar gitmek istemezler, ne yapacaklarını bilemem tabii, onların adına konuşamam burada, ama bunlar gitmek istemezse kurumsallaşmada bu kadar ileri gitmiş bir kurumun kadroları daha ziyade Ankara’yı tercih etme durumunda olurlarsa ne olacağını çok iyi düşünmeniz gerekir.

DİDEM TÜMER : Sizce bu yeterince olgunlaşmadan ortaya atılmış bir düşünce olarak kalıyor mu?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : “Yeterince olgunlaşmadan” tabirini kullanmayayım. Tartışmalara, daha evvel başka bir vesile ile de söyledim, hiçbir şekilde karşı değilim, demokratik bir toplumda herkesin konuşmaya hakkı vardır. Herkesin her konuda fikir söylemeye hakkı vardır. Belki şunu çok sık söylerim ama, yine söyleyeceğim: Bilgilerini tam hale getirelim, fikir oluşturmadan önce. Dışarıda ne oldu, içerideki diğer unsurlar nedir? Ama tartışmaya devam edelim tabii.

Bir de Avrupa Birliği sürecinin nasıl devam ettiğine de bakmakta fayda var burada. Çünkü, Avrupa Birliği süreci içinde Merkez Bankası’nın konumu değişiyor. Parasal birliğe doğru yöneldikçe, diğer bazı otoritelerin de, örneğin BDDK, bunların da konumu değişiyor, buna da bakmak lazım. Avrupa’da fiyat istikrarı ve finansal istikrar kurumlarının değişim süreci nasıl işliyor, buna da bakmak lazım diye düşünüyorum.

DİDEM TÜMER : Süreyya Bey, süremiz bitti, ama çok kısa bir soru soracağım, çok kısa bir yanıt isteyeceğim, yanıtın aslında çok uzun olduğunu biliyorum ama, süre nedeniyle böyle.

İstanbul gibi büyük bir metropolde deprem riski de her zaman gündemde. Taşınmaya bir başka açıdan bakarsak bankacılık kesimini, finans kesimini bu şehre yığmak sanayi ile beraber ne kadar doğru?

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Didem Hanım, deprem kuşağından söz ediyorsak yapılacak şey gayet açık: Biz deprem riski altında yaşayan bir çok bölgemiz olduğunu düşünerek, bu sadece İstanbul değil, bütün Kuzey Anadolu fay hattı ve diğer fay hatları da söz konusu, tedbirimizi ona göre alacağız. Türkiye'deki deprem mevzuatını doğru dürüst uygulayacağız, bu kadar basit. Eğer bu mevzuatı -benim bunu inceleme fırsatım oldu, çünkü Merkez Bankası'nın projeleri vardı demin söz ettiğim- siz doğru dürüst uygularsanız depremden korkmamanız gerekiyor. Depremle beraber yaşamayı öğreneceğiz. O zaman sadece Merkez Bankası değil ki, İstanbul'a hiçbir şey yapmamak lazım. Merkez Bankası gitmese bile bugün İstanbul'a gittiğiniz zaman bankacılık sisteminin nerede olduğuna baktığınız zaman koca koca gökdelenleri görüyorsunuz. Ama anladığım kadarıyla bunlar kurallara uygun olarak yapılmış binalar ve o bankaların hissedarları da bu binaları yapmaktan çekinmediler. Ben böyle bakarım. Biz mevzuatı uygulayalım. Levent projesi Merkez Bankası'nda biraz da ondan çıktı. Bizim bazı şube binalarımızı biz yeterli görmedik zamanında depreme dayanıklılık açısından ve böyle bir riske giremeyeceğimizden taşınmak ve yeni bir proje etrafında bunları şekillendirmek söz konusu oldu. Herkesin yapması gereken bu değil mi?

DİDEM TÜMER : Çok teşekkür ediyorum, ağızınıza sağlık.

SÜREYYA SERDENGEÇTİ : Ben teşekkür ederim.